

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 377/2021-27

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára, zo sudkyne Jany Laššákovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcu Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej Advokátskou kanceláriou [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], v mene ktorej koná advokát [REDAKOVANÉ] proti postupu Okresného súdu Považská Bystrica v konaní vedenom pod sp. zn. 14 Cb 4/2010 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Považská Bystrica v konaní vedenom pod sp. zn. 14 Cb 4/2010 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Okresnému súdu Považská Bystrica **prikazuje** v konaní vedenom pod sp. zn. 14 Cb 4/2010 konať bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľke **priznáva** finančné zadosťučinenie v sume **1 000 eur**, ktoré **je** jej Okresný súd Považská Bystrica **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Považská Bystrica **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania v sume **460,90 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e** .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 27. apríla 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivý súdny proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Považská Bystrica (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 14 Cb 4/2010 (ďalej len „napadnuté konanie“). Sťažovateľka tiež navrhuje, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu v napadnutom konaní konať bez zbytočných prieťahov a zakázal okresnému súdu porušovať jej základné práva.

2. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 377/2021 z 9. septembra 2021 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľky v časti namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a vo zvyšnej časti ju odmietol.

3. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka podala na okresnom súde 15. februára 2010 návrh na vydanie platobného rozkazu proti žalovanému o zaplatenie finančnej sumy 243 893,54 eur s príslušenstvom. Na v poradí ôsmom pojednávaní vyhlásil okresný súd 23. februára 2012 (v ústavnej sťažnosti nesprávne uvedené „10.04.2012“, pozn.) rozsudok, ktorý sťažovateľka napadla riadnym opravným prostriedkom. O odvolaní rozhodol 31. mája 2013 Krajský súd v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) tak, že rozsudok okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

4. Dňa 22. januára 2018 rozhodol vo veci okresný súd v poradí druhým rozsudkom. O podaných odvolaniach oboch strán sporu rozhodol krajský súd rozsudkom z 18. decembra 2019 tak, že napadnutý rozsudok okresného súdu čiastočne potvrdil a vo zvyšnej časti rozsudok zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

5. Okresný súd vykonal 25. mája 2020 pojednávanie. Ďalšie nariadené pojednávanie 17. augusta 2020 bolo odročené z dôvodu, že sťažovateľka podala proti rozsudku krajského súdu dovolanie.

II. Argumentácia sťažovateľky

6. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľky je tvrdenie, že okresný súd o jej právnej veci nerozhodol ani po viac ako desiatich rokoch, pričom v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom, a to najmä čiastočnými nečinnosťami okresného súdu, ako aj v dôsledku jeho neefektívneho postupu.

7. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti uvádza, v čom spočíva naplnenie predpokladov prípustnosti ústavnej sťažnosti a v čom vidí splnenie predpokladov na vyslovenie porušenia práva na prejednanie veci bez zbytočných prietahov, poukazujúc na judikatúru ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“).

8. Pokiaľ ide o kritériá posudzované ústavným súdom pri namietanom porušení sťažovateľkou označeného základného práva, k právnej a faktickej zložitosti sťažovateľka uviedla, že aj keď ide o zložitejšiu obchodnoprávnu vec, okresný súd ani po jedenástich rokoch nedospel „*k ustálenému a správne rozhodnutiu vo veci*“. Podľa sťažovateľky vo vzťahu k jej správaniu napriek tomu, že menila návrh žalobného petitu, nemohla táto skutočnosť spôsobiť neúmernú dĺžku napadnutého konania.

K postupu okresného súdu sťažovateľka uviedla, že k prietahom v napadnutom konaní došlo čiastočnými nečinnosťami okresného súdu, ktorý viackrát aj s polročnými odstupmi nekonal. Podľa sťažovateľky okresný súd nevyužil všetky zákonné prostriedky, aby ustanovený znalec dodal znalecký posudok riadne a včas. Pochybenie v postupe okresného súdu vidí aj v tom, že niektoré pojednávania „*boli neúčelné a odročené bez efektívneho výsledku*“.

9. Vo vzťahu k finančnému zadosťučineniu sťažovateľka uvádza dôvody, pre ktoré by jej malo byť finančné zadosťučinenie priznané, a to najmä neprimerané dlhé konanie okresného súdu, jej aktivitu a negatívny dopad na chod sťažovateľky ako obchodnej spoločnosti, ktorá sa dlhodobo nemôže domôcť svojej pohľadávky.

III. Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľky

10. V prípise doručenom ústavnému súdu 21. októbra 2021 predsedníčka okresného súdu k ústavnej sťažnosti v podstatnom uviedla, že po právnej a skutkovej stránke sa javí daná vec ako zložitejšia, čo vyplýva z nutnosti znaleckého dokazovania, výsluchu strán sporu a svedkov. Dĺžku napadnutého konania ovplyvnila predovšetkým potreba rozsiahleho znaleckého dokazovania a skutočnosť, že spis sa v období od 8. júla 2010 do 12. novembra 2010, v období od 28. mája 2012 do 14. júna 2013 a v období od 20. júna 2018 do 23. januára 2020 nachádzal na krajskom súde. Po návrate spisu z krajského súdu okresný súd 22. apríla 2020 nariadil pojednávanie

na 25. máj 2020, ktoré bolo odročené z dôvodu neúčasti svedka, ktorý bol následne vypočutý až na pojednávaní 22. júna 2020. Z dôvodu podaného dovolania sťažovateľky sa pojednávanie nariadené na 17. august 2020 nevykonalo a po tom, ako bolo dovolacie konanie zastavené uznesením z 18. augusta 2021 pre nezaplatenie súdneho poplatku za dovolanie, okresný súd pokračuje v dokazovaní. Poukázala aj na pandemickú situáciu a nemožnosť okresného súdu pojednávať v zmysle vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 24/2021 Z. z. o vykonávaní pojednávaní, hlavných pojednávaní a verejných zasadnutí v čase mimoriadnej situácie a núdzového stavu v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška č. 24/2021 Z. z.“). K vyjadreniu pripojila predsedníčka okresného súdu aj chronológiu úkonov vypracovanú a odôvodnenú zákonným sudcom.

11. V rámci repliky sťažovateľka v podaní doručenom ústavnému súdu 10. novembra 2021 opätovne uviedla, že okresný súd bol v napadnutom konaní nečinný a tiež neefektívny. Podľa sťažovateľky obdobia, keď bol spis na krajskom súde, sa majú započítať do celkového konania pred okresným súdom. Sťažovateľka v danej veci využila oprávnenie podania odvolaní, resp. dovolania, čo síce predĺžilo dobu konania, avšak tieto procesné oprávnenia nespôsobili neopodstatnené zbytočné prietahy. Prostredníctvom opravných prostriedkov sa sťažovateľka chcela domôcť právnej istoty, k čomu sa rozhodnutiami okresného súdu nedospelo, čo napokon konštatoval aj krajský súd. Poukazuje tiež na obdobie 2 rokov (od 24. januára 2014 do 25. januára 2016), v ktorého priebehu nebol vypracovaný znalecký posudok a nebolo nariadené ani pojednávanie. Toto obdobie považuje za obdobie, v ktorom okresný súd neodôvodnene nekonal. Sťažovateľka nesúhlasí s tvrdením predsedníčky okresného súdu o nemožnosti pojednávať v období podľa vyhlášky č. 24/2021 Z. z., považujúc svoju právnu vec za vec, ktorá neznesie odklad, a preto sa podľa jej názoru malo v napadnutom konaní pojednávať aj počas časového obdobia, na ktoré sa vyhláška č. 24/2021 Z. z. vzťahovala.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

12. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

13. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na súde alebo na inom štátnom orgáne sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III. ÚS 154/06, II. ÚS 438/2017, II. ÚS 118/2019).

14. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy i práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 41/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou EŠLP ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľov (I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

15. Pokiaľ ide o otázku zložitosti sporu, ústavný súd konštatuje, že predmetná vec sťažovateľky od začiatku vykazovala skutkovú a právnu zložitosť, ktorá bola daná hlavne tým, že sama sťažovateľka v priebehu konania menila žalobný petit. Faktická zložitosť sporu súvisela s potrebou nariadenia znaleckého dokazovania a dokonca i kontrolného znaleckého dokazovania. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd považuje právnu vec sťažovateľky za skutkovo i právne náročnejšiu, nie však v takej miere, ktorá by odôvodňovala celkom zjavne neprimeranú dĺžku posudzovaného konania okresného súdu. Uvedené skutočnosti, teda právnu a faktickú zložitosť veci, ústavný súd primerane zohľadnil pri určení sumy finančného zadost'učinenia (napr. IV. ÚS 135/2013, II. ÚS 4/2021).

16. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných priet'ahov v napadnutom konaní, bolo správanie sťažovateľky. Ústavný súd z obsahu zapožičaného spisu zistil, že sťažovateľka svojím správaním v napadnutom konaní pred okresným súdom čiastočne ovplyvnila jeho dĺžku. Ako už bolo uvedené, sťažovateľka v priebehu konania menila svoj pôvodný návrh. V jednom prípade podaním doručeným okresnému súdu bezprostredne pred určeným termínom pojednávania vyvolal právny zástupca sťažovateľky potrebu pojednávania odročiť (pojednávania nariadené na 1. marec 2011, pozn.). Určitý nedostatok aktívneho prístupu sťažovateľky zistil ústavný súd v dvoch prípadoch v roku 2011, keď požadované vyjadrenia predložila okresnému súdu až na základe opakovanej výzvy. Sťažovateľka proti procesným rozhodnutiam okresného súdu podávala opravné prostriedky, a to odvolania, v dôsledku čoho bolo potrebné viackrát vec predložiť odvolaciemu súdu na rozhodnutie o opravných prostriedkoch sťažovateľky. Využila aj svoje právo podať námietku zaujatosti proti zákonnému sudcovi (neúspešne, pozn.) a návrh na prikázanie veci inému okresnému súdu z dôvodu vhodnosti (tiež neúspešne, pozn.). Sťažovateľka podala aj námietku osoby znalca (23. október 2015, pozn.) a tiež dovolanie, ktoré bolo následne zastavené z dôvodu nezaplatenia súdneho poplatku.

Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje na svoju judikatúru, podľa ktorej v dôsledku uplatnenia procesných práv účastníkom konania neznáša zodpovednosť za predĺženie konania oprávnená osoba, ale zodpovednosť v takomto prípade nemožno pripísať ani štátnemu orgánu konajúcemu vo veci (III. ÚS 242/03, IV. ÚS 218/04). V súlade s touto judikatúrou preto obdobie, v ktorom bolo pojednávanie odročené z dôvodov na strane sťažovateľky, a obdobia potrebné

na rozhodnutia o procesných návrhoch a opravných prostriedkoch sťažovateľky bolo potrebné zohľadniť pri stanovení celkovej sumy finančného zadosťučinenia.

17. Napokon ústavný súd pristúpil k hodnoteniu tretieho kritéria, a to samotného postupu okresného súdu v napadnutom konaní. Ústavný súd sa podrobne oboznámil s doterajším priebehom napadnutého konania a zistil, že sa začalo 15. februára 2010 návrhom na vydanie platobného rozkazu, trvá 11 rokov a 9 mesiacov a po zrušení v poradí druhého rozsudku okresného súdu krajským súdom a vrátení veci na ďalšie konanie nie je doteraz právoplatne skončené. Je zjavné, že okresný súd nezvolil v súdnom konaní taký procesný postup, ktorý by smeroval k rýchlemu odstráneniu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľka nachádza.

18. Po preskúmaní doterajšieho postupu okresného súdu v napadnutom konaní ústavný súd konštatuje, že okresný súd v zásade konal v primeraných lehotách (bez dlhších prestávok, pozn.), vykonával úkony a zároveň zabezpečoval podklady nevyhnutné k rozhodnutiu o veci samej. V priebehu napadnutého konania však ústavný súd identifikoval jedno neprimerane dlhé obdobie nečinnosti v trvaní 20 mesiacov, a to od 24. januára 2014, keď znalec prevzal spis, do 26. októbra 2015, keď doručil okresnému súdu znalecký posudok.

Spis sa trikrát nachádzal na krajskom súde z dôvodu podaných odvolaní a námietky zaujatosti, celkom 34 mesiacov, pričom obdobie konania vedeného krajským súdom nemožno pričítať na vrub okresnému súdu, ktorý dĺžku jeho trvania žiadnym spôsobom nemohol ovplyvniť.

19. Povinnosťou všeobecného súdu je organizovať svoj procesný postup v súdnom konaní tak, aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa naň obrátila strana sporu či účastník konania (m. m. IV. ÚS 341/04). Zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, resp. nesústredenou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

20. Aj keď postup okresného súdu bol v zásade plynulý okrem už uvedeného jedného obdobia nečinnosti, vychádzajúc z doterajšej dĺžky napadnutého konania, je nutné konštatovať, že konanie ako celok je poznačené nesústredenou a neefektívnou činnosťou, a preto ústavný súd dospel k záveru, že postup okresného súdu v napadnutom konaní nie je možné považovať za súladný so základným právom sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov. Doterajším postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (bod 1 výroku nálezu).

V.

Prikázanie vo veci konať a primerané finančné zadosťučinenie

21. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd v nadväznosti na výrok uvedený v bode 1 výrokovej časti nálezu v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľke prikázal okresnému súdu, aby v napadnutom konaní, v ktorom nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti sťažovateľky právoplatne rozhodnuté, konal bez zbytočných prietáhov (bod 2 výroku nálezu).

22. Pokiaľ sa sťažovateľka v petite ústavnej sťažnosti domáha, aby ústavný súd rozhodol o zákaze okresnému súdu porušovať jej základné práva, ústavný súd konštatuje, že absentuje akákoľvek sťažnostná argumentácia sťažovateľky pre vyslovenie takéhoto zákazu, a preto ústavný súd ústavnej sťažnosti v tejto časti nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

23. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal.

Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, v ústavnej sťažnosti uvedie rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

24. Sťažovateľka si v ústavnej sťažnosti žiada priznať primerané finančné zadosťučinenie v sume 10 000 eur, ktoré odôvodňuje neúmernou dĺžkou prietáhov, „čo má negatívne dopady na chod spoločnosti a to aj napriek jeho aktívnemu prístupu“.

25. Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

26. Vzhľadom na konštatované zbytočné prietahy, nesústreďený a neefektívny postup okresného súdu a zjavne neprimeranú dĺžku rozhodovania okresného súdu v napadnutom konaní, berúc do úvahy predmet konania na okresnom súde, správanie sťažovateľky a všetky okolnosti daného prípadu, ústavný súd, majúci na pamäti, že cieľom priznania primeraného finančného zadosťučinenia je len zmiernenie ujmy pocitovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, považoval priznanie sumy 1 000 eur za primerané finančné zadosťučinenie (bod 3 výroku rozhodnutia).

VI. Trovy konania

27. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania. Sťažovateľka si uplatnila nárok na náhradu trov konania pred ústavným súdom v samotnej ústavnej sťažnosti v sume 2 213,08 eur.

28. Ústavný súd pri rozhodovaní o náhrade trov konania vychádzal z obsahu súdneho spisu. Pri prvých dvoch úkonoch právnej služby, t. j. prevzatí a príprave zastupovania a podaní ústavnej sťažnosti, vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2020, ktorá bola v sume 1 087 eur, keďže išlo o úkony právnej služby vykonané v roku 2021. Odmena za jeden úkon právnych služieb za rok 2021 v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) predstavuje sumu 181,17 eur. Takto stanovená odmena spolu s režijným paušálom v sume 10,87 eur (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje sumu 192,04 eur za jeden úkon uskutočnený v roku 2021, t. j. za dva úkony sumu 384,08 eur. Pokiaľ ide o ďalší úkon právnej služby – vyjadrenie k stanovisku okresného súdu z 10. novembra 2021, ústavný súd konštatuje, že neobsahuje nové, resp. také ústavnoprávne relevantné skutočnosti, ktoré nie sú obsiahnuté v samotnej ústavnej sťažnosti, a preto sťažovateľke odmenu za uvedený úkon nepriznal. Keďže právny zástupca sťažovateľky je platiteľom dane z pridanej hodnoty, uvedená suma bola zvýšená o daň z pridanej hodnoty (20 %) podľa § 18 ods. 3 vyhlášky a podľa zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov. Ústavný súd teda priznal úspešnej sťažovateľke náhradu trov konania v celkovej sume 460,90 eur (bod 4 výroku rozhodnutia).

29. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. decembra 2021

Peter Molnár
predseda senátu